

Tomasz Rachwał

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii

Uniwersytet Pedagogiczny

im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Rozwój kierunków badawczych i działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Wprowadzenie – rozwój organizacyjny

Rozwój polskiej geografii jako dyscypliny naukowej, różnorodność podejmowanych zagadnień badawczych i prac aplikacyjnych, jak i zakres oferowanych kierunków studiów i specjalności na różnych poziomach kształcenia są efektem rozwoju naukowo-dydaktycznego poszczególnych ośrodków geograficznych. Wśród nich od wielu lat znaczące miejsce zajmuje ośrodek krakowski, w którym, obok geografii o najstarszych korzeniach i tradycji na Uniwersytecie Jagiellońskim (Jackowski, Sołjan 2009), od lat powojennych XX wieku rozwinęła się także geografia na obecnym Uniwersytecie Pedagogicznym.

W roku akademickim 2010/2011 minęło 65 lat od powołania dzisiejszego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, a wraz z nim rozwoju badań i studiów geograficznych oraz niemal równoczesnego utworzenia Pracowni Geograficznej, która dała początek obecnemu Instytutowi Geografii¹. Utworzenie Uczelni nastąpiło decyzją ministra oświaty z dnia 11 maja 1946 roku w sprawie powołania Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, a Pracownię Geografii utworzono w roku akademickim 1946/47. Pracownia wchodziła w skład ówczesnej Sekcji Przyrodniczo-Geograficznej, która w wyniku dalszego rozwoju przekształciła się w roku akademickim 1949/50 w Wydział Przyrodniczo-Geograficzny. Pracownia miała początkowo swoją siedzibę przy ul. Straszewskiego 22, po przekształceniu w Zakład Geografii, od roku akademickiego 1951/52, została przeniesiona do budynku przy Rynku Głównym nr 34. Początkowo w ramach działalności dydaktycznej prowadzono w niej dwukierunkowe trzyletnie studia zawodowe, dające uprawnienia do nauczania geografii i biologii. Ze względu na pedagogiczny charakter studiów w programie kształcenia znaczący udział przypadła na przedmioty pedagogiczne, a w początkowych latach w programie studiów większość czasu kształcenia przeznaczano na zajęcia z geologii oraz geografii fizycznej, która w tym czasie odgrywała dominującą rolę w tej dyscyplinie naukowej w stosunku do geografii społeczno-gospodarczej i regionalnej.

Od 1 stycznia 1953 roku nastąpiła kolejna reorganizacja Uczelni, w wyniku której dotychczasowy Wydział Przyrodniczo-Geograficzny zmienił nazwę na Wydział Geograficzno-Biologiczny, a w miejsce Zakładu Geografii powstały trzy samodzielne katedry: Katedra Geografii Społeczno-Gospodarczej, Katedra Geografii Fizycznej oraz Katedra Geografii Regionalnej. Funkcjonowanie samodzielnych katedr zakończyło się w grudniu 1971 roku, kiedy to w wyniku kolejnej reorganizacji utworzony został w strukturze Uczelni Instytut Geografii. Dotychczas funkcjonujące katedry zamieniono na zakłady. W strukturze organizacyjnej Instytutu Geografii

¹ Szersze ujęcie historii Instytutu zob. Ziolo, Rachwał 2010a.

utworzono: Zakład Geografii Fizycznej, Zakład Geografii Ekonomicznej, Zakład Geografii Regionalnej i Zakład Dydaktyki Geografii. Od tegoż roku Instytut z Rynku Głównego 34 został przeniesiony do nowo zbudowanego budynku przy ul. Podchorążych 2, zajmując 4 i 5 piętro we wschodnim skrzydle. W wyniku kolejnych reorganizacji utworzono Zakłady: Geologii, Ochrony i Kształtowania Środowiska Geograficznego oraz Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, a także Pracownię GIS i Technik Komputerowych. Rozwijane w instytucie badania i prowadzone w ramach specjalizacji prace magisterskie z zakresu turystyki sprawiły, że w 2009 roku uruchomiony został nowy kierunek studiów – „turystyka i rekreacja”. Zaistniała więc potrzeba kolejnej reorganizacji Instytutu, w wyniku której powołano Zakład Turystyki i Badań Regionalnych (w miejsce Zakładu Geografii Regionalnej), natomiast Zakład Geografii Ekonomicznej przemianowano na Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej (Załącznik 1 – *Schemat rozwoju organizacyjnego Instytutu Geografii UP*).

W efekcie, w strukturze Instytutu Geografii w 2011 roku funkcjonowało siedem Zakładów: Dydaktyki Geografii, Ekorozwoju i Kształtowania Środowiska Geograficznego, Geografii Społeczno-Ekonomicznej, Geografii Fizycznej, Geologii, Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, Turystyki i Badań Regionalnych oraz Pracownia Geograficznych Systemów Informacyjnych i Technik Komputerowych (jako jednostka międzyzakładowa).

Ważną rolę w rozwoju naukowo-dydaktycznym Instytutu pełnią inne jednostki, w szczególności powstała w 1951 roku Biblioteka Instytutu Geografii, która systematycznie powiększała swoje zbiory². W 2010 roku księgozbiór liczył ponad 25 tys. woluminów. Biblioteka Instytutu ma charakter dziedzinowy z księgozbiorem specjalistycznym, ściśle związanym z naukami geograficznymi, a także szerokim wachlarzem dyscyplin pokrewnych, w szczególności z zakresu ochrony środowiska, turystyki i rekreacji, gospodarki przestrzennej i przedsiębiorczości. Ważną funkcję pełnią także Zbiory Kartograficzne, obejmujące ponad 20 tys. egzemplarzy map, wśród których można znaleźć zarówno mapy stanowiące kartograficzne dziedzictwo kultury, jak i mapy współczesne, także w wersji cyfrowej (Biały, Ryncarz, Michalczyk 2010).

Rozwój kadrowy

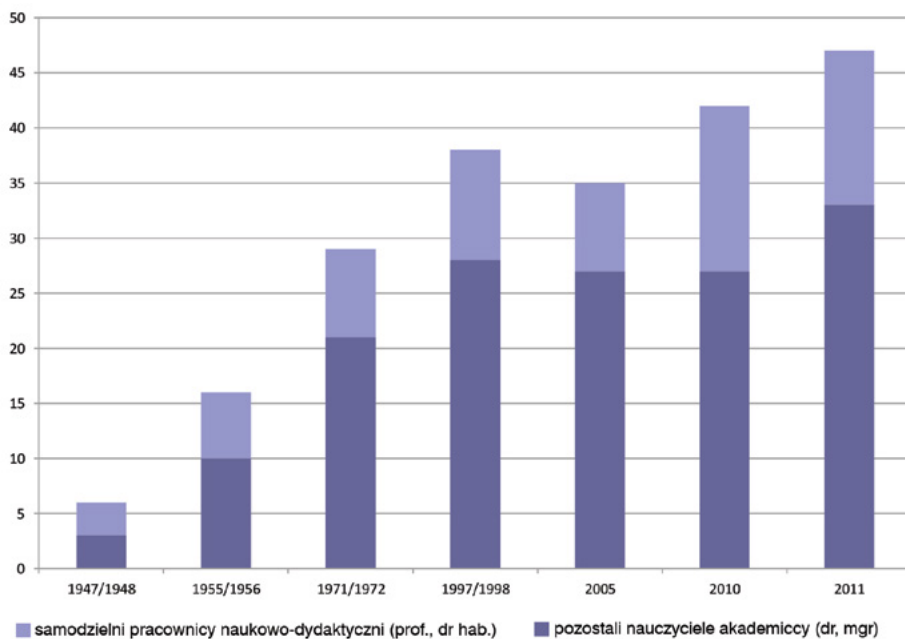
Wyrazem rozwoju Instytutu jest także wzrost liczby pracowników. W 2011 roku Instytut zatrudniał średnio 56 pracowników etatowych – 47 nauczycieli akademickich oraz 9 pracowników administracyjnych, naukowo-technicznych, inżynierjno-technicznych, administracyjnych i biblioteki (ryc. 1). Wśród kadry nauczycielskiej było 14 pracowników samodzielnych: profesorów i doktorów habilitowanych oraz wielu pracowników emerytowanych i współpracujących, w tym także specjalistów i praktyków życia gospodarczego, zatrudnionych w ramach umów o dzieło.

Rozwój działalności wydawniczej

Wraz z uruchomieniem studiów geograficznych rozwijane były prace badawcze nauczycieli akademickich, które przyczyniły się do poszerzenia działalności wydawniczej prowadzonej w ośrodku (Załącznik 2). W 1955 roku ukazał się zeszyt 4 „Rocznika Naukowo-Dydaktycznego” WSP w Krakowie – *Nauki geograficzno-biologiczne*. W 1958 roku wydany został w tej serii, jako zeszyt 8, pierwszy tom poświęcony wynikom prac badawczych geografów „Prace Geograficzne 1”. W następnych latach działalność wydawnicza systematycznie się rozwijała. Opublikowanych zostało łącznie 17 tomów „Prac Geograficznych” oraz wydano kilkanaście prac w serii „Prace Monograficzne”, które w większości były rozprawami habilitacyjnymi

² Szerzej o rozwoju Biblioteki IG zob. Bieda 2010.

Ryc. 1. Liczba nauczycieli akademickich w latach 1947–2011

Źródło: opracowanie własne.

pracowników Instytutu. „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny” został przekształcony w serię „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, a pierwszy tom: *Studia Geographica* w ramach tej serii ukazał się w 2010 roku, drugi – w 2011 roku, a kolejny jest w przygotowaniu.

Obok nich w Instytucie aktualnie zostały uruchomione dwie nowe serie wydawnicze. Pierwszą z nich jest ogólnopolska seria „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, ukazująca się od 2000 roku i wydawana wspólnie przez Instytut oraz Komisję Geografii Przemysłu PTG. Jest ona kontynuacją wcześniej wydawanych prac przy współudziale Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich, obejmujących zagadnienia geografii przemysłu. W ostatnich latach problematyka tej serii została rozszerzona także o działalność sektora usługowego oraz funkcjonowanie otoczenia przemysłu. Do 2011 roku łącznie ukazało się 30 tomów (w tym 18 tomów z serii „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”), w których prezentowane były wyniki badań pracowników naukowych ze wszystkich krajowych i wielu zagranicznych ośrodków geograficznych. Od 2007 roku wydawana jest także seria obejmująca problematykę konferencji z zakresu przemian struktur przemysłu i usług – do 2011 roku ukazało się 5 tomów.

Od 2005 roku z inicjatywy Zakładu Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej ukazuje się 2 seria wydawnicza – „Przedsiębiorczość – Edukacja”, wydawana we współpracy z wydawnictwem Nowa Era. Do 2011 roku ukazało się 7 tomów tej serii, a kolejny jest w przygotowaniu. Seria poświęcona jest procesom kształtowania przedsiębiorczości oraz dydaktyce przedmiotu podstawy przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych. Jest ona także forum wymiany doświadczeń nauczycieli przedsiębiorczości w szkołach ogólnokształcących i zawodowych.

Kolejne wydawnictwa Instytutu to opracowania jubileuszowe przygotowywane dla uczczenia profesorów. Swoje prace publikują w nich geografowie ze wszystkich ośrodków akademickich

w Polsce, a także z zagranicy. Początkowo były to publikacje przygotowywane w serii „Roczniki Naukowo-Dydaktyczne”, następnie prace zbiorowe o charakterze monograficznym wydawane jako osobne księgi pamiątkowe (Zioło, Rachwał 2010a).

Od 1998 roku wydawane są *Sprawozdania z pracy Instytutu Geografii*, od 2007 roku ukazujące się pod tytułem *Działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii* (Rachwał 2007, 2008, 2009; Kurek, Rachwał 2010). Zawierają one omówienie problematyki badawczej poszczególnych zakładów oraz: imienny wykaz prac publikowanych, złożonych do druku, wykaz organizowanych konferencji naukowych, czynnego udziału pracowników w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych z tytułami wygłoszonych referatów, a także działania na rzecz popularyzacji wiedzy geograficznej, współpracy z krajowymi oraz międzynarodowymi instytucjami naukowymi, gospodarczymi i inne.

Działalność naukowa – priorytety badawcze

W Instytucie Geografii prowadzone są liczne prace badawcze, które, jak wynika z przedstawianych przez kierowników poszczególnych zakładów corocznych sprawozdań z działalności naukowej, związane są w ostatnich latach głównie z problematyką geografii fizycznej (w tym przede wszystkim geomorfologii, klimatologii, meteorologii, hydrografii), geologii, ekorozwoju i kształtowania środowiska, geografii społeczno-ekonomicznej (w tym ludności, osadnictwa, rolnictwa, przemysłu, usług), geografii regionalnej, geografii turystyki i przedsiębiorczości, a także kartografii i GIS oraz dydaktyki geografii, przyrody i przedsiębiorczości³. Kierunki badań nawiązują do zainteresowań pracowników poszczególnych zakładów i ich specjalności naukowych.

Pracownicy Zakładu Geografii Fizycznej kontynuują w ostatnich latach prace naukowo-badawcze prowadzone głównie na terenie Karpat i Wyżyny Śląsko-Małopolskiej, dotyczące problematyki rozwoju rzeźby, w tym pod wpływem wydarzeń ekstremalnych, takich jak powodzie opadowe. Analizują ich skutki w obrębie małych zlewni, jak również w dorzeczach dużych karpaccich dopływów Wisły (Soły, Skawy, Dunajca). W efekcie tych prac przedstawiane są wyniki badań nad transformacją wybranych karpaccich dolin rzecznych, a także nad zmianami środowiska Karpat fliszowych na skutek wysiedlenia ludności po II wojnie światowej. Kontynuowane są, rozpoczęte kilka lat temu, badania nad paleogeografią Wyżyny Wieluńskiej, w których wykorzystuje się geomatykę i GIS jako narzędzia do badań geomorfologicznych i paleogeomorfologicznych w zakresie pozyskiwania, analizy i wizualizacji danych o ukształtowaniu terenu (Bajgier-Kowalska 2010), a także w zakresie kartografii (Warcholik, Szubert 2010) – w związku ze zmianami organizacyjnymi w Instytucie w ostatnich latach badania te prowadzone są obecnie także w Zakładzie Turystyki i Badań Regionalnych. Podejmowane są również prace z zakresu geografii gleb i biogeografii (Bryndał, Cabaj 2010; Cabaj 2010).

Prace wykonywane w Zakładzie Geologii skupiały się wokół różnorodnych zagadnień i obejmowały w ostatnich latach (Bąk 2010):

- badania mikropaleontologiczne, oparte na zespołach otwornic, mikrofacjach i skamieniałościach śladowych, dotyczących kredy i paleogenu obszaru Karpat,
- badania paleośrodowisk basenów karpaccich w kredzie i paleogenie,
- badania globalnych zdarzeń oceanicznych na obszarze basenów karpaccich na granicy cenomanu i turonu oraz paleocenu i eocenu,

³ Problematyka badawcza w układzie poszczególnych subdyscyplin geografii oraz dyscyplin powiązanych została szczegółowo omówiona w pracy po red. Z. Długosza i Z. Zioło (2010).

- badania sedymentologiczne horyzontów oligoceńskich wapieni kokkolitowych w Karpatach,
- badania procesów fluwalnych i limnicznych, a także akumulacji w kopalnych jeziorach osuwiskowych Bieszczadów i współczesnych jeziorach tatrzańskich,
- badania rozwoju rzeźby Karpat w neogenie w obszarze Kotliny Orawskiej, polskiej części Bieszczadów oraz Tatr Wysokich.

Nowym kierunkiem zainteresowań pracowników Zakładu Geologii staje się geoturystyka i problematyka roli treści geologicznych w nauczaniu geografii oraz historii nauk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem geologii.

Głównymi kierunkami badań Zakładu Ekorozwoju i Kształtowania Środowiska Geograficznego są przede wszystkim (Brzeźniak 2010, Lach, Wilczyńska-Michalik 2010, Żychowski 2010):

- transformacja środowiska przyrodniczego pod wpływem działalności człowieka w wybranych obszarach Polski południowo-wschodniej,
- zmienność warunków klimatycznych Krakowa i obszaru Polski południowo-wschodniej,
- analizy kształtowania się warunków aerosanitarnych obszarów zurbanizowanych, głównie w zakresie zanieczyszczenia dolnej części atmosfery,
- zmiany stosunków wodnych pod wpływem antropopresji, ze szczególnym uwzględnieniem zmienności składu chemicznego wód powierzchniowych i podziemnych na terenach rolniczych i w otoczeniu nekropolii, a także badania składu chemicznego i mineralnego wód z opadów atmosferycznych,
- przejawy i mechanizmy wietrzenia skał w środowiskach o różnej koncentracji zanieczyszczeń w atmosferze,
- oddziaływanie antropogenicznych zanieczyszczeń atmosfery na zabytkowe budowle,
- pyły, areozole i skład opadów atmosferycznych w Krakowie i innych obszarach Polski południowo-wschodniej (m.in. Ojcowskim i Tatrzańskim Parku Narodowym),
- degradacja środowiska przyrodniczego pod wpływem przemysłu i urbanizacji m.in. na obszarze aglomeracji krakowskiej i Tarnobrzeskiego Rejonu Siarkowego,
- wpływu cmentarzy oraz masowych grobów z I i II wojny światowej na środowisko przyrodnicze, ze szczególnym uwzględnieniem wód podziemnych,
- zmiany w składzie wytwarzanych w zakładach energetycznych popiołów lotnych w wyniku współspalania węgla i biomasy, będące efektem konieczności stosowania w energetyce surowców odnawialnych i możliwości ich wykorzystania w procesach wychwytywania i składowania CO₂.

Prace badawcze pracowników Zakładu Geografii Społeczno-Ekonomicznej koncentrują się głównie na zagadnieniach związanych z geografią ludności (Długosz, Winiarczyk-Raźniak 2010) i osadnictwa (Rajman, Kwiatek-Sołtys 2010). Podejmowana problematyka badawcza obejmuje przemiany struktur demograficznych, problematykę migracji, przestrzenne zróżnicowanie zaludnienia oraz poziomu starości i dynamiki procesu starzenia się ludności w różnych układach przestrzennych Polski i Europy oraz dzietności w świetle teorii drugiego przejścia demograficznego, a także z zakresu geografii społecznej – wybrane elementy jakości życia m.in. w Krakowie. Badania z zakresu geografii osadnictwa dotyczą głównie regionalnego zróżnicowania sieci miejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem małych miast, zmian w strukturze własności i użytkowania ziemi w miastach, kształtowania się i przemian strefy podmiejskiej, wielofunkcyjnego rozwoju wsi na obszarach górskich i konsekwencji procesów transformacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do miast i wsi Polski, ze szczególnym uwzględnieniem rejonu Karpat, a także problematyki rozwoju miast w różnych regionach świata, w tym m.in. pogranicza polsko-litewskiego. W ostatnim okresie w Zakładzie rozwijają się także badania z zakresu geografii regionalnej świata, m.in. nad społecznymi uwarunkowaniami

rozwoju gospodarczego w krajach Ameryki Łacińskiej, również pod kątem kształtowania się procesów metropolizacji i urbanizacji (Długosz, Wójtowicz 2010), a także związane z przemianami przemysłu i sektora turystycznego w wybranych krajach tego regionu świata. Znaczące miejsce od lat w pracach Zakładu zajmuje problematyka geografii przemysłu (Zioło, Rachwał 2010b), w ostatnim czasie związana głównie z procesami restrukturyzacji przemysłu Polski (kontynuowana obecnie głównie w Zakładzie Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej), geografii transportu (Długosz, Zioło 2010) oraz problematyka geografii rolnictwa, w tym m.in. rozwoju obszarów wiejskich Podhala i przemian rolnictwa w warunkach transformacji ustrojowej i integracji Polski z Unią Europejską (Górz, Uliszak 2010). Pracownicy Zakładu uczestniczą też w pracach dotyczących problematyki geografii turystyki (Malarz, Rettinger 2010).

W Zakładzie Turystyki i Badań Regionalnych w ostatnich latach podejmuje się prace badawcze związane z problematyką potencjału turystycznego wybranych regionów Polski i świata, obejmujące problematykę waloryzacji turystycznej gmin Małopolski, wpływu turystyki na kształtowanie krajobrazu kulturowego regionu, turystyki religijnej, ze szczególnym uwzględnieniem roli szlaków pielgrzymkowych w Polsce i Europie w jej rozwoju, turystyki w krajach Azji Południowo-Wschodniej, walorów turystycznych Svalbardu, wykorzystania narzędzi geoinformacyjnych w kreowaniu oferty turystycznej regionu oraz geostatystyki w badaniach regionalnych Polski. Pracownicy Zakładu uczestniczą w projektach edukacyjnych, opracowując różnego typu przewodniki turystyczne i książki popularnonaukowe, m.in. prezentujące walory turystyczne Polski oraz podręczniki do nauczania geografii w gimnazjum i liceum. Uczestniczą także w pracach badawczych związanych z problematyką geomorfologiczną (Bajgier-Kowalska 2010), geografii regionalnej (Długosz, Wójtowicz 2010), kartografii (Warcholik, Szubert 2010) oraz dydaktyki geografii, czego efektem jest m.in. przygotowanie pracy monograficznej dotyczącej pojęć w nauczaniu geografii fizycznej.

Pracownicy Zakładu Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej prowadzą prace badawcze, które skupiają się na następujących zagadnieniach (Borowiec 2010; Długosz, Zioło 2010; Rachwał, Zioło 2010; Zioło 2010; Zioło, Rachwał 2010b):

- metodologia nauk geograficznych i historii rozwoju myśli geograficznej,
- metodologia badań przemian struktur regionalnych,
- rozwój teoretycznych koncepcji geografii przemysłu, w tym efektów restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłowych i roli przedsiębiorstw przemysłowych w fazie informacyjnej rozwoju cywilizacyjnego,
- funkcja sektora przemysłu i usług w warunkach rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz wpływu kryzysu na ich funkcjonowanie,
- zróżnicowanie światowej i europejskiej przestrzeni przemysłowej w układach regionalnych oraz innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłowych,
- procesy koncentracji i rozwoju ponadnarodowych korporacji w przestrzeni światowej, ze szczególnym uwzględnieniem korporacji informatycznych,
- funkcja szkolnictwa wyższego i sektora nauki w rozwoju społeczeństwa informacyjnego, rola ośrodków akademickich w przemianach struktury regionalnej,
- kształtowanie się struktur regionalnych oraz biegunów wzrostu w Europie, ze szczególnym uwzględnieniem Francji,
- kształtowanie się obszarów metropolitalnych Polski południowo-wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem roli przemysłu i szkolnictwa wyższego w procesach metropolizacji,
- procesy semiurbanizacji oraz miejsce przestrzeni rolniczej w strukturze przestrzeni geograficznej,

- gospodarka przestrzenna miast i rola innowacyjności w ich rozwoju,
- problematyka funkcjonowania transportu,
- wykorzystanie środków unijnych dla celów rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i poszczególnych regionów,
- rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego i budowy gospodarki opartej na wiedzy,
- rola postaw przedsiębiorczych i etyki w życiu społeczno-gospodarczym,
- kształtowanie postaw przedsiębiorczych i kompetencji biznesowych uczniów,
- wpływ edukacji w zakresie przedsiębiorczości na rozwój firm, ze szczególnym uwzględnieniem firm rodzinnych i z sektora MŚP,
- doskonalenie procesu dydaktycznego z zakresu przedsiębiorczości w edukacji szkolnej, w tym pakietów do nauczania przedsiębiorczości i przygotowanie ocen projektu zmian podstawy programowej podstaw przedsiębiorczości,
- kształcenie w zakresie geografii na różnych poziomach edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa wyższego, w tym kształcenia nauczycieli geografii i kształcenia kadr dla gospodarki przestrzennej.

Problematyka badawcza podejmowana przez pracowników Zakładu Dydaktyki Geografii obejmuje w ostatnim czasie głównie zagadnienia związane z dydaktyką geografii i przyrody (Tracz, Wójtowicz 2010; Piróg 2010), dotyczące m.in.:

- instytucjonalnego rozwoju dydaktyki geografii w Polsce,
- metodologii pomiaru postaw i przekonań w edukacji międzykulturowej,
- roli geografii akademickiej w kształtowaniu postaw studentów,
- roli geografii jako przedmiotu ogólnokształcącego na przełomie XX i XXI wieku,
- tekstów źródłowych i ich wykorzystania w kształceniu geograficznym,
- problemów edukacji mniejszości narodowych w Polsce i Europie oraz edukacji międzykulturowej,
- kształcenia nauczycieli geografii w nowym systemie szkolnictwa wyższego i ich kompetencji przedmiotowych i dydaktycznych,
- losów zawodowych absolwentów nauczycielskich studiów geograficznych i ich przygotowania do wejścia na rynek pracy,
- doskonalenia procesu dydaktycznego z zakresu dydaktyki geografii i dydaktyki przyrody.

Pracownicy Zakładu uczestniczą także w pracach związanych z dydaktyką przedsiębiorczości (Rachwał, Ziolo 2010) oraz geografiją turystyki (Malarz, Rettinger 2010).

Wartość aplikacyjna badań dla systemu oświaty

Do aplikacyjnych efektów prac badawczych w zakresie dydaktyk szczegółowych należy zaliczyć również przygotowanie przez pracowników licznych podręczników i pomocy szkolnych. Pracownicy Instytutu są autorami podręczników, zeszytów ćwiczeń, programów nauczania, poradników dla nauczycieli i płyt multimedialnych z zakresu geografii i przedsiębiorczości. W ostatnich latach zostały opublikowane kolejne wydania⁴ m.in. podręczników do nauczania geografii; w gimnazjum autorstwa S. Zająca (2000), M. Szuberta (2002), R. Malarza (2003), R. Ułiszaka (2004); w liceum autorstwa W. Osucha, F. Plity, E. Osuch, M. Sielatyckiego, M. Wrony (2003) oraz w zasadniczej szkole zawodowej autorstwa autorstwa W. Osucha, E. Osuch, A. Kassenberga (2003) oraz B. Sienkiewicz-Dembek i W. Osucha (2003), a także obudowa internetowa do podręcznika S. Zająca (Rachwał, Zajac 2001). W Zakładzie Przedsiębiorczości

⁴ Ze względu na – w niektórych wypadkach – coroczną aktualizację podręczników podano tylko pierwsze wydania.

i Gospodarki Przestrzennej przygotowano podręczniki i materiały dydaktycznych do nauczania przedsiębiorczości na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej (Makiela, Rachwał 2002a-d, 2005; Borowiec i in. 2003; Rachwał 2004). Ze względu na duże zainteresowanie podręcznikami i konieczność aktualizacji danych, w następnych latach pojawiały się ich nowe, zmienione wydania. Kolejne podręczniki do geografii i podstaw przedsiębiorczości, w związku z wdrażaną reformą programową, są przygotowywane do szkół ponadgimnazjalnych przez pracowników Zakładu Turystyki i Badań Regionalnych, Zakładu Geografii Społeczno-Ekonomicznej oraz Zakładu Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej (ich wydanie jest przewidziane na lata 2012–2013). Pracownicy Instytutu podejmują też prace w ramach stałego monitorowania zmian i oceny nowych projektów standardów kształcenia na różnych poziomach edukacji, głównie w zakresie geografii, przyrody i podstaw przedsiębiorczości. Efekty tych prac są prezentowane na konferencjach metodycznych i w formie raportów przekazywane do Ministerstwa Edukacji Narodowej bądź Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Działalność w zakresie organizacji konferencji i współpraca z innymi ośrodkami

Wyniki prac badawczych prezentowane są na licznych konferencjach w kraju i za granicą, w tym w ramach organizowanych przez Instytut cykli corocznych konferencji (Załącznik 3):

1. krajowych (od 2008 roku międzynarodowych) z zakresu geografii przemysłu i usług (konferencja 27 odbyła się w 2011 roku),
2. krajowych (od 2011 międzynarodowych) metodycznych konferencji z zakresu przedsiębiorczości (8 odbyła się w 2011 roku), a także cyklu konferencji organizowanych co kilka lat z zakresu dydaktyki geografii i przedmiotów przyrodniczych oraz ekorozwoju i kształtowania środowiska.

Wiele prac badawczych prowadzonych jest we współpracy z naukowcami z innych ośrodków krajowych, w tym ze wszystkich ośrodków geograficznych w Polsce. W ostatnich latach wspólne prace prowadzone są szczególnie z ośrodkami:

- krakowskim – Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Ekonomiczny, Akademia Górniczo-Hutnicza oraz Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego,
- łódzkim – Uniwersytet Łódzki,
- poznańskim – Uniwersytet Adama Mickiewicza,
- śląskim – Akademia Pomorska,
- śląskim – Uniwersytet Śląski,
- toruńskim – Uniwersytet Mikołaja Kopernika,
- warszawskim – Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Uniwersytet Warszawski.

Intensywnie rozwija się współpraca badawcza z zagranicą, głównie z krajami europejskimi (obecnie ok. 25 ośrodków akademickich w 19 krajach europejskich), a także wymiana studentów i wyjazdy na staże (praktyki nauczycielskie) w ramach programów Erasmus i Comenius.

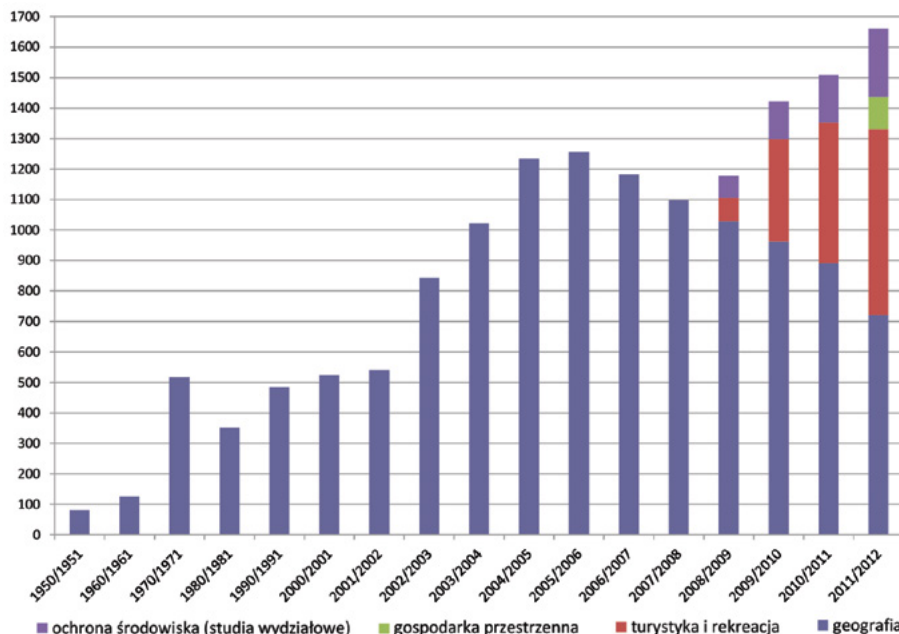
Rozwój działalności dydaktycznej – nowe kierunki studiów i specjalności

W nawiązaniu do kształtujących się specjalności naukowych w Instytucie zakończono prace nad nowymi kierunkami studiów, które zostały uruchomione od nowego roku akademickiego 2008/2009. Są to: turystyka i rekreacja – studia I stopnia (z 6 specjalnościami do wyboru) oraz międzywydziałowe studia inżynierskie I stopnia ochrona środowiska (z 3 specjalnościami, w tym 1, za którą odpowiedzialny jest Instytut Geografii). Od 2011/2012 uruchomiono studia inżynierskie I stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna (z 4 specjalnościami do wyboru). Decyzja o uruchomieniu wymienionych kierunków została poprzedzona analizą

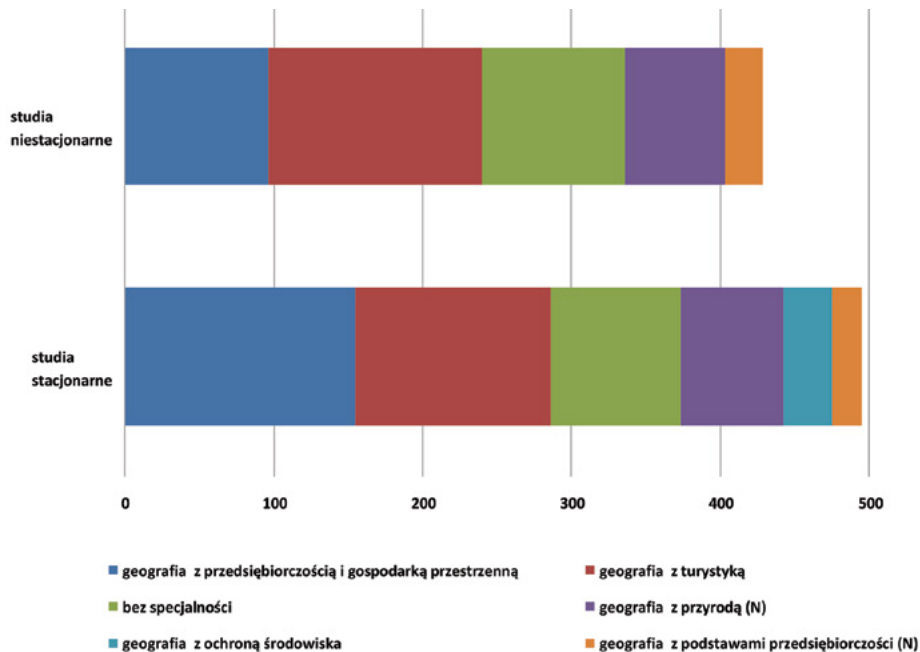
oferty kształcenia Instytutu wobec współczesnych przemian na rynku pracy, opracowaną przez T. Rachwałę (2008). Systematycznie rozszerzana jest także oferta specjalności do wyboru na kierunku geografia – od roku akademickiego 2010/2011 oferowanych jest 12 specjalności (w tym 4 nauczycielskie i 8 nienauczyielskich) zarówno na studiach I, jak i na studiach II stopnia. Ponadto Instytut oferuje 8 programów studiów podyplomowych, z czego 5 stanowią studia kwalifikacyjne z zakresu geografii, przyrody (w szkole podstawowej), przyrody w liceum (wspólnie z Instytutami Biologii i Fizyki), przedsiębiorczości i edukacji regionalnej, a 3 studia doskonalące z zakresu geoturystyki, zarządzania środowiskiem geograficznym oraz projektowania i zarządzania funduszami strukturalnymi Unii Europejskiej. Wspólnie z Instytutem Biologii i Instytutem Historii oferowane są także studia z zakresu gospodarowania zasobami przyrodniczo-historycznymi. Przy konstrukcji planów studiów, oferowanych specjalności i programów realizowanych na nich zajęć wykorzystano osiągnięcia poszczególnych zakładów w zakresie prowadzonych badań naukowych.

Wyrazem intensywnego rozwoju Instytutu jest dynamiczny wzrost liczby studentów od kilkudziesięciu osób w okresie początkowym funkcjonowania uczelni i kierunku geografia do ponad 1 tys., począwszy od lat 90. XX wieku. Według stanu na początek roku akademickiego 2011/2012, w Instytucie kształciło się ponad 1436 osób na 4 kierunkach studiów I stopnia licencjackich (geografia, turystyka i rekreacja) i inżynierskich (gospodarka przestrzenna, ochrona środowiska) oraz magisterskich II stopnia (geografia), z czego ok. połowa na studiach niestacjonarnych (ryc. 2). Większość z nich, tj. 720, stanowili w 2011 roku studenci geografii, z czego blisko 450 studenci studiów stacjonarnych. Największą popularnością na kierunku geografia cieszy się specjalność przedsiębiorczość i gospodarka przestrzenna (ryc. 3). Na studiach podyplomowych w 2011 roku kształciło się około 100 słuchaczy. W Instytucie prowadzone są również od roku akademickiego 2011/2012 studia doktoranckie III stopnia z zakresu geografii.

Ryc. 2. Zmiany liczby studentów w latach 1950–2011

Ryc. 3. Struktura studentów geografii w 2010 roku wg typu studiów i specjalności

Źródło: opracowanie własne.

Instytut ma także duży udział w rozwoju Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geograficznego, o czym świadczy fakt, że w ostatnich latach przewodniczącymi oddziału byli lub są pracownicy Instytutu, a comiesięczne odczyty PTG odbywają się w salach wykładowych Instytutu.

W Instytucie prężnie rozwija się Studenckie Koło Naukowe Geografów (SKGN), czego przejawem są coraz liczniejsze badania naukowe, których wyniki prezentowane są na konferencjach. Koło to jest szczególnie znane z organizacji wielu wypraw krajoznawczo-naukowych w różne części świata.

Podsumowanie

Rozwój instytucjonalny i naukowo-badawczy geografii na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie w ostatnich 65 latach wpłynął na wzrost jego znaczenia nie tylko w krakowskim ośrodku geograficznym, ale także w geografii polskiej. Na tym przykładzie widać, że intensyfikacja podejmowanych działań naukowo-badawczych, organizacyjnych, dydaktycznych i popularyzatorskich przez polskich geografów może znacząco wpłynąć na podniesienie rangi geografii w systemie nauki polskiej oraz w geografii światowej.

Literatura

- Bajgier-Kowalska M., 2010, *Geomorfologia [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 246–255.
- Bąk K., 2010, *Geologia [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 204–219.
- Biały S., Ryncarz P., Michalczyk B., 2010, *Zbiory Kartograficzne [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 246–255.
- Bieda M., 2010, *Biblioteka [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 238–246.
- Borowiec M., 2010, *Metodologia badań szkolnictwa i jego wpływu na przemiany układów regionalnych [w:] Kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 45–52.
- Borowiec M., Rachwał T. i in., 2003, *Podstawy przedsiębiorczości. Scenariusze zajęć edukacyjnych dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Bryndal T., Cabaj W., 2010, *Geografia gleb [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 86–87.
- Brzeźniak E., 2010, *Klimatologia i meteorologia [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 72–78.
- Cabaj W., 2010, *Biogeografia [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 87–88.
- Długosz Z., Winiarczyk-Rażniak A., 2010, *Geografia ludności [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 100–111.
- Długosz Z., Wójtowicz M., 2010, *Geografia regionalna [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 175–187.
- Długosz Z., Ziolo Z., 2010, *Geografia transportu [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 158–164.
- Długosz Z., Ziolo Z., red., 2010, *Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków.

- Górz B., Uliszak R., 2010, *Geografia rolnictwa* [w:] *Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 126–138.
- Jackowski A., Soljan I., 2009, *Z dziejów geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim (XV–XXI wiek)*, IGiGP UJ, Kraków.
- Kurek S., Rachwał T., red., 2010, *Działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w 2009 r.*, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków.
- Lach J., Wilczyńska-Michalik W., 2010, *Ochrona i kształtowanie środowiska* [w:] *Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 89–100.
- Makiela Z., Rachwał T., 2002a, *Podstawy przedsiębiorczości – podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Makiela Z., Rachwał T., 2002b, *Podstawy przedsiębiorczości – poradnik metodyczny dla nauczycieli liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Makiela Z., Rachwał T., 2002c, *Podstawy przedsiębiorczości – program nauczania dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Makiela Z., Rachwał T., 2002d, *Podstawy przedsiębiorczości – zeszyt ćwiczeń dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Makiela Z., Rachwał T., 2005, *Podstawy przedsiębiorczości – podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum, wydanie czwarte zmienione, z CD-ROM*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Malarz R., 2003, *Puls Ziemi 1. Podręcznik do geografii dla gimnazjum*, Wydawnictwo M. Rożak, Gdańsk.
- Malarz R., Rettinger R., 2010, *Geografia turystyki* [w:] *Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 164–174.
- Osuch E., Osuch W., Kassenberg A., 2003, *Geografia z ochroną i kształtowaniem środowiska: podręcznik dla zasadniczych szkół zawodowych*, WSiP, Warszawa.
- Piróg D., 2010, *Dydaktyka przyrody* [w:] *Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 200–203.
- Plit F., Osuch W., Sielatycki M., Wrona J., 2003, *Geografia. Część 2: Człowiek i jego działalność – podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, kształcenie w zakresie rozszerzonym*, WSiP, Warszawa.
- Rachwał T., 2004, *Podstawy przedsiębiorczości – słownik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Rachwał T., 2008, *Współczesne tendencje na rynku pracy a oferta kształcenia Instytutu Geografii* [w:] *Działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie w 2007 roku*, T. Rachwał (red.), Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Kraków, s. 17–26.
- Rachwał T., red., 2007, *Działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie w 2006 r.*, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Kraków.

- Rachwał T., red., 2008, *Działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie w 2007 r. – 60 lat geografii*, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Kraków.
- Rachwał T., red., 2009, *Działalność naukowo-dydaktyczna Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w 2008 r.*, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków.
- Rachwał T., Zajac S., 2001, *Obudowa internetowa podręcznika do geografii S. Zajęca do gimnazjum*, WSiP, Warszawa [publikacja w wersji elektronicznej].
- Rachwał T., Ziolo Z., 2010, *Przedsiębiorczość [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 225–237.
- Rajman J., Kwiatek-Sołtys A., 2010, *Geografia osadnictwa [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 111–126.
- Sienkiewicz-Dembek B., Osuch W., 2003, *Geografia z ochroną i kształtowaniem środowiska: poradnik metodyczny z programem nauczania oraz sprawdziany osiągnięć dla nauczycieli zasadniczych szkół zawodowych*, WSiP, Warszawa.
- Szubert M., 2002, *Planeta 3. Podręcznik do geografii dla gimnazjum*, Wydawnictwo M. Rożak, Gdańsk.
- Tracz M., Wójtowicz B., 2010, *Dydaktyka geografii [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, 187–199.
- Uliszak R. 2004, *Puls Ziemi 2. Podręcznik do geografii dla gimnazjum*, Wydawnictwo M. Rożak, Gdańsk.
- Warcholik W., Szubert M., 2010, *Kartografia i topografia [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 219–225.
- Zajac S., 2000, *Geografia Polski. Podręcznik dla gimnazjum*, WSiP, Warszawa.
- Ziolo Z., 2010, *Metodologia badań regionalnych [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 18–32.
- Ziolo Z., Rachwał T., 2010a, *Zarys kształtowania się Instytutu Geografii [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 7–18.
- Ziolo Z., Rachwał T., 2010b, *Geografia przemysłu i usług [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 138–157.
- Żychowski J., 2010, *Hydrografia [w:] Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, Z. Długosz, Z. Ziolo (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 79–86.

Załącznik 1

Schemat rozwoju organizacyjnego Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Rok	Jednostka	Dyrektor	Zastępca dyrektora	Zakład	Kierownik	Katedra/ Zakład	Kierownik	Katedra/ Zakład	Kierownik	Katedra/ Zakład	
1946	Powstanie w PWSP Sekcji Przyrodniczo-Geograficznej										
1947											
1948	PRACOWNIA GEOGRAFICZNA	prof. dr Franciszek Bieda									
1949											
1950											
1951											
1952	ZAKŁAD GEOGRAFII	prof. dr Maria Dobrowolska									
1953											
1954											
1955						KATEDRA GEOGRAFII FIZYCZNEJ	prof. dr Jerzy Premik	KATEDRA GEOGRAFII GOSPODARCZEJ	prof. dr Maria Dobrowolska	KATEDRA GEOGRAFII REGIONALNEJ	
1956							prof. dr Jan Flis				
1957											
1958											
1959											
1960											
1961				Zakład Geologii	prof. dr Andrzej Michalik						
1962											
1963											
1964											
1965											
1966											
1967											
1968											
1969											
1970											
1971											
1972											
1973	INSTYTUT GEOGRAFII	prof. dr Jan Flis	doc. dr Lech Pakuła			Zakład Geografii Fizycznej	doc. dr Tadeusz Ziętara	Zakład Geografii Ekonomicznej	prof. dr hab. Lech Pakuła	Zakład Geografii Regionalnej	
1974											
1975											
1976											
1977		prof. dr Andrzej Michalik									
1978											
1979											
1980											
1981											
1982			dr Stanisław Zając								
1983											
1984		doc. dr Tadeusz Ziętara									
1985			doc. dr Maria Kozanecka								
1986											
1987											
1988			dr hab. Jan Lach								
1989											
1990											
1991											
1992		prof. dr hab. Bronisław Gorz	dr Roman Malarz								
1993											
1994											
1995											
1996											
1997				Zakład Geologii	dr hab. inż. Grzegorz Haczewski						
1998		prof. dr hab. Zbigniew Ziolo	dr Jan Mądry					dr Władysław Nowak			
1999											
2000											
2001											
2002		prof. dr hab. Jan Lach				dr hab. W. Cabaj dr M. Bajgier-Kowalska		prof. dr hab. Jan Rajman			
2003											
2004			dr Wiktor Osuch								
2005						dr hab. Roman Malarz		prof. dr hab. Bronisław Górz			
2006											
2007		dr hab. Roman Malarz	dr Tomasz Rachwał								
2008							dr hab. Janusz Chmura				
2009		dr Tomasz Rachwał	dr Mirosław Wójtowicz								
2010											
2011				dr hab. Sławomir Kurek			dr hab. Józef Kukulak	Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej	prof. dr hab. Zbigniew Długosz	Zakład Turystyki i Baban Regionalnych	

Opracowanie: M. Szelińska-Kukulak, T. Rachwał na podstawie informacji zawartych w publikacji *Rozwój naukowo-dydaktyczny i kierunki badawcze Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie* (Długosz, Ziolo 2010).

Załącznik 2

Serie prac naukowych wydawanych w Instytucie Geografii

A) „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny – Prace Geograficzne”

(od 2010 roku „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis – Studia Geographica”)

- Dziurzyński A., red., 1955, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 4: *Nauki geograficzno-biologiczne*, Zakł. Prod. Skryptów W.Z.P.P.T., Kraków.
- Dobrowolska M., red., 1958, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 8: *Geografia*, PWN, Kraków.
- Dobrowolska M., Flis J., Mochnacki R., red., 1962, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 10: *Prace Geograficzne*, PWN, Kraków.
- Flis J., Dobrowolska M., Mochnacki R., red., 1964, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 22: *Prace Geograficzne*, 3, Wydawnictwo WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci doc. dr. Józefa Premika].
- Flis J., red., 1968, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 30: *Prace Geograficzne*, 4, Wydawnictwo WSP, Kraków [prace dedykowane prof. dr. Marii Dobrowolskiej z okazji 45 lat twórczości naukowej i działalności dydaktycznej].
- Ziętara T., red., 1971, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 40: *Prace Geograficzne*, 5, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. dr. Rodionowi Mochnackiemu w 45 rocznicę działalności naukowej i dydaktycznej].
- Ziętara T., red., 1974, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 55: *Prace Geograficzne*, 6, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Rajman J., red., 1977, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 22: *Prace Geograficzne*, 7, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Ziętara T., red., 1980, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 71: *Prace Geograficzne*, 8, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Ziętara T., red., 1982, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 77: *Prace Geograficzne*, 9, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. Janowi Flisowi w pięćdziesięciolecie działalności naukowej i dydaktycznej].
- Pakuła L., red., 1983, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 88: *Prace Geograficzne*, 10, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Pakuła L., Rajman J., red., 1987, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 112: *Prace Geograficzne*, 11, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci prof. Marii Dobrowolskiej].
- Kozanecka M., red., 1988, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 124: *Prace Geograficzne*, 12, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Ziętara T., red., 1991, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 142: *Prace Geograficzne*, 13, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci prof. Andrzeja Michalika].
- Ziętara T., red., 1992, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 151: *Prace Geograficzne*, 14, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Kozanecka M., red., 1994, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 170: *Prace Geograficzne*, 15, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. Andrzejowi Maryańskiemu w siedemdziesięciolecie urodzin].
- Lach J., red., 1996, *Ogólnopolskie Sympozjum „Dynamika zmian środowiska geograficznego pod wpływem antropopresji”*, Kraków 26–27.09.1996 roku, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 184: *Prace Geograficzne*, 16, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. dr. hab. Marii Morawskiej-Horawskiej].

- Zioło Z., red., 1998, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 198: *Prace Geograficzne*, 17, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci dr Alicji Krakowskiej].
- Zioło Z., red., 2000, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny AP”, z. 209: *Prace Geograficzne*, 18, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Wilczyńska-Michalik W., red., 2010, *Dynamika zmian środowiska geograficznego pod wpływem antropopresji*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, 93: *Studia Geographica*, I, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Wilczyński W., red., 2011, *Koncepcje Wacława Nalkowskiego w świetle współczesnej filozofii i nauki*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, 105: *Studia Geographica*, II, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.

B) Prace monograficzne z zakresu geografii wydawane w ramach serii uczelnianej „Prace Monograficzne”

- Maryjański A., 1963, *Współczesne migracje ludności w południowej części pogranicza polsko-radzieckiego i ich wpływ na rozmieszczenie sił wytwórczych tego terenu*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 1, Wydawnictwo WSP, Kraków.
- Jarowiecka T., 1963, *Przemiany społeczno-zawodowe wsi krakowskiej. Część 1: Historyczne podłoże współczesnej struktury społeczno-zawodowej wsi krakowskiej*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 3, Wydawnictwo WSP, Kraków.
- Pawłowski E., 1965, *Nazwy miejscowe Ślądecczyzny. Tom 1: Ogólna charakterystyka nazewnictwa miejscowego Ślądecczyzny*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 4, Wydawnictwo WSP, Kraków.
- Herma J., 1966, *Dojazdy do pracy w Polsce południowej (województwo katowickie, kieleckie, krakowskie, opolskie, rzeszowskie) 1958–1961*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 5, Wydawnictwo WSP, Kraków.
- Kozanecka M., 1967, *Przewozy towarowe i osobowe w województwie rzeszowskim w latach 1930–1963*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 6, Wydawnictwo WSP, Kraków.
- Rajman J., 1969, *Procesy urbanizacyjne w obrębie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego po drugiej wojnie światowej*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 7, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Pakuła L., 1973, *Procesy aglomeracyjne i integracyjne przemysłu w obrębie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 9, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Baranowska-Janota M., 1975, *Rzeźba południowej części Pogórza Szydlowskiego oraz Płaskowyżu Szanieckiego na tle paleogeografii sarmatu*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 14, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Janiga S., 1975, *Deflacyjna i akumulacyjna rola wiatru w okresach zimowych na obszarze Beskidu Niskiego*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 15, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Lach J., 1975, *Ewolucja i typologia krajobrazu Beskidu Niskiego z uwzględnieniem gospodarczej działalności człowieka*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 16, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Dobrowolska M., Rajman J., Ziętara T. red., 1977, *Skarżysko-Kamienna: studia i materiały*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 18, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Piskorz S., 1979, *Dobór i układ treści w szkolnym podręczniku geografii*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 31, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Kozanecka M., 1980, *Tendencje rozwojowe komunikacji autobusowej w Polsce: studium geograficznoekonomiczne*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 36, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

- Zając S., 1980, *Materializm funkcjonalny w nauczaniu geografii*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 37, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Lach J., Michalik A., Pulit F., 1981, „Prace Monograficzne WSP”, nr 47: *Warunki hydrogeologiczne województwa tarnowskiego*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Górz B., 1982, *Problemy rozwoju i modernizacji drobnoobszarowego rolnictwa (na przykładzie Regionu Krakowskiego)*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 50, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Lach J., 1984a, *Geomorfologiczne skutki antropopresji rolniczej w wybranych częściach Karpat i ich Przedgórze*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 66, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Lach J., 1984b, *Geomorphologische Folgen der landwirtschaftlichen Anthropopression in den ausgewählten Teilen der Karpathen und ihres Vorgebirges*, Wissenschaftlicher Verlag Pädagog. Hoch., Kraków, Monographienarbeiten der Pädagogischen Hochschule in Kraków, Bd. 66.
- Dobrowolska M., 1985, *Procesy osadnicze w dorzeczu Wisłoki i Białej Dunajcowej w tysiącleciu*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 69, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Rajman J., 1989, *Studia nad urbanizacją południowej Polski*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 101, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Zając S., 1991, *Cele nauczania geografii*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 128, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Malarz R., 1992, *Etap denudacyjny w polskich Karpatach fliszowych*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 150, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Cabaj W., 1993, „Prace Monograficzne WSP”, nr 158: *Wpływ sedymentacji na formowanie i strukturę taflocenozy karpologicznej w środowisku rzeczonym*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Górz B. red., 1994, *Studia nad przemianami Podhala*, „Prace Monograficzne WSP”, nr 172, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Malarz R., 2002, *Powodziowa transformacja gruboklastycznych aluwów w żwirowodnych rzekach Zachodnich Karpat fliszowych (na przykładzie Soły i Skawy)*, „Prace Monograficzne AP, nr 335 Wydaw. Nauk. AP, Kraków.
- Górz B., 2003, *Spółczesność i gospodarka Podhala w okresie transformacji*, „Prace Monograficzne AP, nr 359, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Wilczyńska-Michalik W., 2004, *Influence of atmospheric pollution on the weathering of stones in Cracow monuments and rock outcrops in Cracow, Cracow-Częstochowa upland and the Carpathians.*, „Prace Monograficzne AP, nr 377, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Kukulak J., 2004, *Zapis skutków osadnictwa i gospodarki rolnej w osadach rzeki górskiej (na przykładzie aluwów dorzecza górnego Sanu w Bieszczadach Wysokich)*, „Prace Monograficzne AP”, nr 381, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Kwiatek-Sołtys A., 2004, *Małe miasta województwa małopolskiego w okresie transformacji systemowej*, „Prace Monograficzne AP, nr 394, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Haczewski G., Kukulak J., Bąk K., 2007, *Budowa geologiczna i rzeźba Bieszczadzkiego Parku Narodowego*, „Prace Monograficzne AP, nr 468, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Żychowski J., 2008, *Wpływ masowych grobów z I i II wojny światowej na środowisko przyrodnicze*, „Prace Monograficzne AP”, nr 490, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Kurek S., 2008, *Typologia starzenia się ludności Polski w ujęciu przestrzennym*, „Prace Monograficzne AP”, nr 497, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Winiarczyk-Rażniak A., 2008, *Wybrane usługi a jakość życia mieszkańców w regionie miejskim Krakowa*, „Prace Monograficzne AP”, nr 508, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.

- Borowiec M., 2010, *Funkcjonowanie uczelni krakowskiego i rzeszowskiego ośrodka akademickiego w świetle koncepcji układów bipolarnych*, „Prace Monograficzne UP”, nr 539, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Osuch W., 2010, *Kompetencje przedmiotowe i dydaktyczne nauczycieli geografii oraz studentów geografii – kandydatów na nauczycieli*, „Prace Monograficzne UP”, nr 570, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Wójtowicz B., 2010, *Geografia, rozwój zrównoważony, edukacja ekologiczna*, „Prace Monograficzne UP”, nr 575, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Cabaj W., 2011, *Pojęcia w nauczaniu geografii fizycznej*, „Prace Monograficzne UP”, nr 581, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Wilczyński W., 2011, *Ideowe źródła i tożsamość geografii*, „Prace Monograficzne UP”, nr 595, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Winiarczyk-Rażniak A., Rażniak P., 2011, *Migracje wewnętrzne ludności w polskich obszarach metropolitalnych u progu XXI wieku*, „Prace Monograficzne UP”, nr 604, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.
- Tarkowski R., 2011, *Konstanty Jelski (1837–1896). Przyrodnik i badacz Ameryki Południowej*, „Prace Monograficzne UP”, nr 605, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków.

C) „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”

(seria wydawana przez IG UP wspólnie z KGP PTG oraz wcześniejsze prace z zakresu geografii przemysłu⁵)

Prace z zakresu geografii przemysłu

- Zioło Z., red., 1987, *Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli, Materiały i Sprawozdania*, z. 14, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Kraków.
- Zioło Z., red., 1988, *Zakład przemysłowy w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, Z. Zioło (red.), *Materiały i Sprawozdania*, z. 16, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Kraków
- Zioło Z., red., 1990, *Problematyka ośrodka przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, Z. Zioło (red.), *Materiały i Sprawozdania*, z. 19, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Kraków.
- Zioło Z., red., 1991, *Problemy przemysłu rolno-spożywczego w badaniach geograficznych*, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Kraków – Warszawa.
- Zioło Z., red., 1992, *Geografia przemysłu w warunkach nowego systemu gospodarowania – problemy badawcze i odzwierciedlenie ich w kształceniu nauczycieli*, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Kraków – Warszawa.
- Zioło Z., red., 1993, *Problematyka Okręgu Przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, *Materiały i Sprawozdania*, z. 26, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Kraków.

⁵ Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG są kontynuacją wcześniej wydawanych prac wspólnie z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Studiów Nauczycielskich w ramach innych serii lub jako odrębne publikacje.

- Ziolo Z., red., 1993, *Regionalne problemy uprzemysłowienia*, Z. Ziolo (red.), Materiały i Sprawozdania, z. 27, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Kraków.
- Ziolo Z., red., 1994, *Funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych w zmieniających się warunkach gospodarowania*, Materiały i Sprawozdania, z. 28, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Komisja Geografii Przemysłu PTG w Warszawie, Kraków – Warszawa.
- Ziolo Z., red., 1994, *Zachowania przestrzenne przemysłu w zmieniających się warunkach gospodarowania*, Komisja Geografii Przemysłu PTG w Warszawie, Kraków – Warszawa.
- Ziolo Z., red., 1996, *Wpływ procesów transformacji gospodarki narodowej na funkcjonowanie jednostek gospodarczych i układów przestrzennych*, Komisja Geografii Przemysłu PTG w Warszawie, Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Ziolo Z., red., 1997, *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Miształ S., Ziolo Z., red., 1998, *Dorobek polskiej geografii przemysłu w badaniach ośrodków akademickich*, Komisja Geografii Przemysłu PTG w Warszawie, Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału PAN, Warszawa – Kraków.

„Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”

- Ziolo Z., red., 2000, *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu”, Nr 1, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Ziolo Z., red., 2001, *Problemy przemian struktur przestrzennych przemysłu*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu”, Nr 2, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Ziolo Z., red., 2001, *Problemy przemian struktur przemysłowych w procesie wdrażania reguł gospodarki rynkowej*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG” Nr 3, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wydział Ekonomiczny UMCS w Lublinie, Filia w Rzeszowie, Warszawa – Kraków – Rzeszów.
- Ziolo Z., red., 2002, *Problemy transformacji struktur przemysłowych*, red. Z. Ziolo, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, Nr 4, Komisja Geografii Przemysłu PTG w Warszawie, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, Warszawa – Kraków – Rzeszów.
- Ziolo Z., Makiela Z., red., 2003, *Kształtowanie się struktur przemysłowych*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, Nr 5, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Ziolo Z., Makiela Z., red., 2003, *Przemysł w procesie globalizacji*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, Nr 6, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Ziolo Z., Makiela Z., red., 2004, *Przemiany struktur przemysłowych*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, Nr 7, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.

- Zioło Z., Rachwał T., red., 2006, *Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, Nr 8, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2006, *Efekty restrukturyzacji polskiej przestrzeni przemysłowej*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 9, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2008, *Procesy transformacji układów przestrzennych przemysłu na tle zmieniającego się otoczenia*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 10, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2008, *Problematyka badawcza geografii przemysłu*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 11, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2009, *Wpływ procesów globalizacji i integracji europejskiej na transformację struktur przemysłowych*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 12, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2009, *Funkcje przemysłu w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego/Functions of industry in the developing of an information society*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 13, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2009, *Problemy kształtowania się przestrzennych struktur przemysłowych i ich otoczenia/Problems in the formation of industrial spatial structures and their surrounding*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 14, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2010, *Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych/Processes of Transformation of Industry and Services in Regional and National Spatial Systems*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 15, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2010, *Procesy przemian przemysłu i usług w wybranych krajach/Processes of Transformation of Industry and Services in Selected Countries*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 16, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Warszawa – Kraków.
- Zioło Z., Rachwał T., red., 2011, *Wpływ kryzysu na zachowania przedsiębiorstw oraz przemiany struktur regionalnych/The impact of the crisis on the behavior of enterprises and regional structure changes*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 17, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2011, *Przemiany struktur lokalnych i regionalnych sektora usług w latach kryzysu gospodarczego/Changes in local and regional structures of the service sector during economic crisis*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG”, nr 18, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Warszawa – Kraków.

D) Seria „Przedsiębiorczość – Edukacja”

Zioło Z., Rachwał T., red., 2005, *Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 1, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Wydawnictwo „MiWa”, Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2006, *Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 2, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2007, *Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 3, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2008, *Rola przedsiębiorczości w gospodarce opartej na wiedzy*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 4, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2009, *Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 5, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2010, *Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 6, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2011, *Przedsiębiorczość w warunkach globalizacji/Entrepreneurship in the Conditions of Globalization*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 7/Entrepreneurship – Education No. 7, wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa – Kraków.

Zioło Z., Rachwał T., red., 2011, *Przedsiębiorczość w warunkach globalizacji/Entrepreneurship in the Conditions of Globalization*, Przedsiębiorczość – Edukacja nr 7/Entrepreneurship – Education No. 7, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa – Kraków.

E) „Prace z Dydaktyki Szkoły Wyższej” (seria wydawana wspólnie z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Studiów Nauczycielskich)

Danek W., red., 1966, *Praca magisterska w Wyższej Szkole Pedagogicznej*, Wydawnictwo WSP, „Prace z Dydaktyki Szkoły Wyższej”, 3, Kraków.

Danek W., red., Dobrowolska M., red. nauk., 1967, *Wybrane zagadnienia z metodyki ćwiczeń terenowych z geografii ekonomicznej*, Wydawnictwo WSP, „Prace z Dydaktyki Szkoły Wyższej”, 4, Kraków.

Płoszaj J., red., 1981, *Problematyka ćwiczeń i prac kontrolnych w szkole wyższej. Z badań nad zawodem nauczycielskim*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków. „Prace z Dydaktyki Szkoły Wyższej”, 15.

F) „Problemy Studiów Nauczycielskich” (seria wydawana wspólnie z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Studiów Nauczycielskich)

Zajac S., Ziolo Z., red., 1987, *Ćwiczenia na studiach geograficznych*, „Problemy Studiów Nauczycielskich”, z. 3, Wydawnictwo Naukowe WSP.

Ziolo Z., Kosętka H., red., 1990, *Organizacja i koncepcja zawodowego przygotowania kandydatów na nauczycieli*, „Problemy Studiów Nauczycielskich”, z. 4, Wydawnictwo WSP, Kraków.

Migdałek J., Moszner P., red., 1998, *Informatyczne przygotowanie nauczycieli, materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, Kraków 24–25 października 1997*, „Problemy Studiów Nauczycielskich”, z. 13, Wydawnictwo WSP, Kraków.

Ziolo Z., red., 2000, *Znaczenie geografii w systemie edukacyjnym*, „Problemy Studiów Nauczycielskich”, z. 25, Wydawnictwo WSP, Kraków.

G) „Materiały i Sprawozdania” (seria wydawana wspólnie z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Studiów Nauczycielskich)

Nowecki B.J., red., 1984, *Dydaktyki przedmiotowe na kierunkach nauczycielskich w uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych: materiały z ogólnopolskich konferencji metodycznych dydaktyków matematyki, geografii i biologii*, „Materiały i Sprawozdania”, 7, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

Ziolo Z., red., 1987, *Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli, materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej (Kraków, 9–10 grudnia 1985 roku)*, „Materiały i Sprawozdania”, 14, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

Ziolo Z., red., 1988, *Zakład przemysłowy w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, materiały z ogólnopolskiego seminarium naukowego, Kraków, 15–17 grudnia 1986 roku*, „Materiały i Sprawozdania”, 16, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

Ziolo Z., red., 1990, *Problematyka ośrodka przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, materiały z ogólnopolskiego seminarium naukowego, Kraków, 30 listopada–2 grudnia 1987 roku*, „Materiały i Sprawozdania”, 19, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

Piskorz S., Ziolo Z., red., 1991, *Dydaktyka geografii w procesie kształcenia nauczycieli na poziomie akademickim, materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej, Kraków, 5–6 grudnia 1988 roku*, „Materiały i Sprawozdania”, 22, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

Ziolo Z., red., 1993, *Problematyka okręgu przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, „Materiały i Sprawozdania”, 26, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

Ziolo Z., red., 1993, *Regionalne problemy uprzemysłowienia : materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej, Kraków, 27-29 listopada 1989 roku*, „Materiały i Sprawozdania”, 27, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.

H) Publikacje okolicznościowe (naukowe) – układ chronologiczny

- Flis J., Dobrowolska M., Mochnacki ROKU, red., 1964, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 22: *Prace Geograficzne*, 3. Wydawnictwo WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci doc. droku Józefa Premika].
- Flis J., red., 1968, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 30: *Prace Geograficzne*, 4, Wydawnictwo WSP, Kraków [prace dedykowane prof. dr Marii Dobrowolskiej z okazji 45 lat twórczości naukowej i działalności dydaktycznej].
- Ziętara T., red., 1971, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 40: *Prace Geograficzne*, 5, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków. [Prace dedykowane prof. dr Rodionowi Mochnackiemu w 45 rocznicę działalności naukowej i dydaktycznej].
- Ziętara T., red., 1982, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 77: *Prace Geograficzne*, 9, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. Janowi Flisowi w pięćdziesięciolecie działalności naukowej i dydaktycznej].
- Pakuła L., Rajman J., red., 1987, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 112: *Prace Geograficzne*, 11, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci prof. Marii Dobrowolskiej].
- Ziętara T., red., 1991, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 142: *Prace Geograficzne*, 13, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci prof. Andrzeja Michalika].
- Malarz R., red., 1992, *Księga pamiątkowa: praca ofiarowana Profesorowi Janowi Flisowi w 80 rocznicę Jego urodzin*, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Kozanecka M., red., 1994, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 170, *Prace Geograficzne*, 15, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. Andrzejowi Maryańskiemu w siedemdziesięciolecie urodzin].
- Lach J., red., 1996, *Ogólnopolskie Sympozjum „Dynamika zmian środowiska geograficznego pod wpływem antropopresji”*, Kraków 26–27.09.1996, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 184: *Prace Geograficzne*, 16. Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace dedykowane prof. dr hab. Marii Morawskiej-Horawskiej].
- Ziolo Z., red., 1998, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP”, z. 198: *Prace Geograficzne*, 17, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków [prace poświęcone pamięci dr Alicji Krakowskiej].
- Ziolo Z., red., 2000, *Działalność człowieka i jego środowisko: księga ku czci Profesor Mariany Kozaneckiej w 70. rocznicę urodzin*, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków.
- Tracz M., Ziolo Z., red., 2004, *Polska dydaktyka geografii jako nauka i sztuka*, GEOINFO Krakowski Zespół Ekspertów sp. z o.o., Kraków [praca dedykowana Profesorowi Sławomirowi Piskorzowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin].
- Rajman J., red., 2001, *Polska – Europa: gospodarka, przemysł*, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków [praca dedykowana profesorowi Lechowi Pakule w 70. rocznicę urodzin].
- Górz B., red., 2006, *Urbanizacja i społeczeństwo*, Wydawnictwo P.W. Stabil, Kraków [praca dedykowana prof. dr hab. Janowi Rajmanowi].
- Lach J., Borowiec M., Rachwał T., red., 2007, *Procesy transformacji społeczno-ekonomicznych i przyrodniczych struktur przestrzennych: księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Ziolo*, Wydawnictwo Nauk AP, Kraków.
- Wilczyńska-Michalik W., red., 2010, *Antropogeniczna transformacja środowiska przyrodniczego: księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Janowi Lachowi*, Wydawnictwo Attyka, Kraków.

Załącznik 3

Wykaz cyklicznych konferencji organizowanych przez Instytut Geografii

A) Ogólnopolskie i międzynarodowe konferencje naukowe z cyklu poświęconego problematyce geografii przemysłu i usług

- „Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli geografii”, Kraków, 9–10 grudnia 1985 roku
- „Zakład przemysłowy w akademickim kształceniu nauczycieli geografii”, Kraków, 15–17 grudnia 1986 roku
- „Problematyka ośrodka przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii”, Kraków, 30 listopada–2 grudnia 1987 roku
- „Problematyka okręgu przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii”, Kraków, 12–13 grudnia 1988 roku
- „Regionalne problemy uprzemysłowienia – zagadnienia teoretyczno-poznawcze”, Kraków, 27–28 listopada 1989 roku
- „Problemy przemysłu rolno-spożywczego w badaniach geograficznych”, Kraków, 26–27 listopada 1990 roku
- „Geografia przemysłu w warunkach nowego systemu gospodarowania, problemy badawcze i odzwierciedlenie ich w kształceniu nauczycieli”, Kraków, 2–4 grudnia 1991 roku
- „Funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych w zmieniających się warunkach gospodarowania”, Kraków, 23–25 listopada 1992 roku
- „Zachowania przestrzenne przemysłu w zmieniających się warunkach gospodarowania”, Kraków, 8–10 listopada 1993 roku
- „Wpływ procesów transformacji gospodarki narodowej na funkcjonowanie jednostek gospodarczych i układów przestrzennych”, Kraków, 5–6 grudnia 1994 roku
- „Osiągnięcia i kierunki badawcze geografii przemysłu w ośrodkach akademickich”, Kraków, 4–5 grudnia 1995 roku
- „Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (I)”, Kraków, 9–10 grudnia 1996 roku
- „Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (II)”, Kraków, 8–9 grudnia 1997 roku
- „Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (III)”, Kraków, 7–8 grudnia 1998 roku
- „Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (IV)”, Kraków, 6–7 grudnia 1999 roku
- „Przemiany struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej”, Kraków, 4–5 grudnia 2000 roku
- „Problemy transformacji struktur przemysłowych”, Kraków, 3–4 grudnia 2001 roku
- „Przemysł w procesie globalizacji”, Kraków, 2–3 grudnia 2002 roku
- „Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu”, Kraków, 1–2 grudnia 2003 roku
- XX Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Efekty restrukturyzacji polskiej przestrzeni przemysłowej”, Kraków, 6–7 grudnia 2004 roku
- XXI Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Procesy transformacji przemysłowych układów regionalnych na tle zmieniającego się otoczenia”, Kraków, 5–6 grudnia 2005 roku
- XXII Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Problemy metodologiczne geografii przemysłu”, Kraków, 4–5 grudnia 2006 roku

- XXIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Wpływ procesów globalizacji i integracji europejskiej na transformację struktur przemysłowych”, Kraków, 3–4 grudnia 2007 roku
- XXIV Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. „Funkcje przemysłu i usług w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego” („Functions of Industry and Services in the Development of Information Society”), Kraków, 1–2 grudnia 2008 roku
- XXV Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. „Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych” (The Processes of Transformation of Industry and Services in Regional and National Spatial Systems), Kraków, 30 listopada–1 grudnia 2009 roku
26. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. „Wpływ kryzysu na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz zmiany struktur przestrzennych przemysłu i usług” („Impact of Crisis on the Activity of Enterprises and Changes in the Spatial Structures of Industry and Services”), Kraków, 6–7 grudnia 2010 roku
27. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. „Wpływ innowacyjności na rozwój przedsiębiorstw i gospodarki w układach przestrzennych” („The Effect of Innovation on the Development of Enterprises and Economy in Spatial Systems”), Kraków, 5–6 grudnia 2011 roku

B) Ogólnopolskie i międzynarodowe konferencje poświęcone problematyce przedsiębiorczości

- Pierwsza Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne”, Kraków, 27–28 września 2004 roku
- II Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki” ze specjalną sesją „Rola etyki w przedsiębiorczości”, Kraków, 10–11 października 2005 roku,
- III Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej”, Kraków, 9–10 października 2006 roku,
- IV Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w gospodarce opartej na wiedzy” ze specjalną sesją nt. „Rola etyki w przedsiębiorczości”, Kraków, 8–9 października 2007 roku
- V Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego” połączona z I Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 6–7 października 2008 roku
- VI Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej” połączona z II Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 5–6 października 2009 roku
- VII Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w warunkach globalizacji” połączona z III Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 4–5 października 2010 roku
8. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w edukacji” [8th International Scientific Conference ‘The Role of Entrepreneurship in Education’] połączona z 4. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 3–4 października 2011 roku